

Mit o Prometeju

Prometej je pripadnik starih bogova titana koje je Zeus svrgnuo s vlasti zahvaljujući Prometejevoj pomoći.

Stvaranje čovjeka

Prometej i njegov brat Epimetej zalutali su u grčku pokrajinu Bitiju gdje su pravili glinene figure. Atena je uzela figure i udahнула im život. Tako su Prometejeve figure postale ljudi, a Epimetejeve životinje.

Epimetej je dao svim životinjama dobre osobine. No, kad je na red došao čovjek, više nije bilo nijedne dobre osobine. Prometej je osjećao da je čovjek superiorniji od životinja i da treba imati neki dar koji nije imala nijedna životinja. Prometej je gledao svoja stvorenja kako se smrzavaju i odlučio im je dati vatru, "dobrog slugu i lošeg gospodara". Potajno je uzeo vatru od bogova i donio je ljudima. Ono što je dano od bogova Zeus nije mogao vratiti, stoga je čovječanstvu ostala vatra, ali Zeus je bio bijesan te je odlučio kazniti i Prometeja i njegovu kreaciju – čovječanstvo.

Zeus je zapovjedio Hefestu (u drugoj inačici mita bio je to Hermes) da ga okuje za stijenu na Kavkazu i poslao orla Etona (potomak Tifona i Ehidne) na nj da mu svaki dan kljuca jetru (orao je bio Zeusova sveta životinja). Prometej je bio besmrtn te je jetra svakoga dana iznova bila obnovljena, ali i dalje je patio, sve dok ga nije oslobodio Heraklo. Također je imao moć predviđanja budućnosti i znao je koja će Zeusova žena roditi dijete koje će Zeusa svrgnuti s vlasti, kao što je i on svrgnuo svoga oca Krona. Zeus je htio natjerati Prometeja da mu to otkrije, ali on odbija, stoga mu Zeus nije htio ukinuti kaznu. Kazna je trebala trajati 30 000 godina.

U Eshilovu Okovanom Prometeju Iji Prometej govori da će ga njezin potomak iz dvanaestog naraštaja spasiti. To se i dogodilo - Heraklo je prolazio onuda tražeći zlatne jabuke Hesperida - jedan od njegovih dvanaest zadataka. Došao je do Prometeja i oslobodio ga. Zeusu je kao zamjenu dogovorio besmrtnost Kentaura Hirona. Ubio je orla strijelom. Zeus nije bio bijesan zbog toga što je Prometej izbjegao kaznu, jer je Heraklo ipak bio njegov sin. Prometej je potom pozvan natrag na Olimp, ali i dalje je morao sa sobom nositi stijenu na koju je bio prikovan (u obliku prstena). Predaja kaže da su ljudi počeli nositi prstenje u spomen na Prometeja.

Moguća shvaćanja mita

Svako je doba pridavalo svoje simboličko značenje liku Prometejevu, prilagođavajući pripovijedanje mita svojoj svrsi. Od Eshilova se doba u vatri nije gledalo samo prirodno počelo nego i iskra božanske mudrosti po kojoj se čovjek razlikovao od nižih vrsta stvorenja, vrelo spoznanja o umjetnostima i znanostima; zato je Prometejeva zadaća bila da spasi čovjeka od njegova izvornoga neznanja. Kršćanski su pisci u tome poganskome tvorcu i njegovu posredničkom činu vidjeli nagovještaj pripovijesti o Kristu; u njegovoj kazni, okivanju za hridinu, nagovještaj raspeća. Romantički pokret u 19. stoljeću načinio je od Prometeja simbol slobode, suborca ljudskoga roda protiv ugnjetavanja; a za mnoge je, u različita doba, bio umjetnik koji s neba prima oganj stvaralačkoga nadahnuća.